

РОЗУМНЕ УПРАВЛІННЯ МАЙБУТНІМ: ВІД ФОРСАЙТУ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ

Сучасна управлінська практика постійно розширюється. Процес управління системами будь-якої складності, який в широкому філософському розумінні передбачає взаємодію суб'єктів управлінського процесу, а не тільки односторонній вплив, в сучасних умовах значно ускладнюється. А успіх даного процесу не в останню чергу пов'язаний із спектром інструментів стратегічного прогнозування та планування, який на даний час є достатньо широким і постійно збільшується за рахунок введення в управлінську практику нових складних методів та методик. Виконання функції планування як однієї з найголовніших управлінських функцій в державних масштабах вимагає застосування повного комплексу заходів від суто кількісних (кількісне моделювання, індикаторний аналіз тощо), якісних (поглиблених інтерв'ю, експертних методик тощо), до використання принципово нових кількісно-якісних методів, використання яких дозволяє не тільки робити коротко- та середньострокові прогнози, але і перетворювати оточуючу реальність відповідно до найбільш сприятливих сценаріїв розвитку подій.

Одним з найбільш перспективних методів, що широко застосовується в управлінській практиці, є метод форсайту, який за своєю природою також виконує прогностичну функцію, проте його застосування передбачає не тільки отримання певного знання про стан певних галузей, або сфер життєдіяльності суспільства, але й отримання чіткого бачення щодо основних заходів, які необхідно застосовувати, щоб втілити в життя саме бажані проекти майбутнього. Таким чином, саме метод форсайту поєднує в собі кращі сторони сценарного підходу, а в частині розробки реальних заходів по перетворенню оточуючої реальності тісно перетинається із сферою соціальної інженерії.

Науковій спільності відомо багато прикладів успішно завершених форсайт-проектів. Форсайт виходить з дослідження варіантів можливого майбутнього, які можуть стати реальністю тільки при виконанні певних умов: а саме - правильного визначення переліку сценаріїв розвитку, досягнення узгодженого вибору бажаного сценарію, та своєчасного вживання заходів з його реалізації. Кожна дослідницька група використовує свій набір основних та допоміжних методів в рамках проектів такого типу. Наприклад, у Японії в основному використовується метод Дельфі для виконання технологічного прогнозу, на довгострокову перспективу (30 років). У

Великобританії та Німеччині використовується широкий спектр методів, найчастіше це - Дельфі, розробка сценаріїв, технологічна дорожня карта і формування експертних панелей. Не дивлячись на таке різноманіття, процес форсайту майже у всіх випадках можливо звести до наступних етапів: підготовчий етап, мобілізація учасників, власне «передбачення», розробка рекомендацій; здійснення перетворень. Таким чином, правомірним буде зазначити, що саме останній етап безпосередньо стосується предметної області соціальної інженерії. Саме на останній стадії «трансформації» проявляються ефекти, що виражаються в змінах ресурсних можливостей і пріоритетів, парадигм і стратегій, уявлень про майбутнє соціально-економічної та інноваційної систем, поведінкових моделей і способів життя тощо, тобто тієї сфери, що була об'єктом та предметом форсайту. Говорячи про предметне поле форсайту неможливо не брати до уваги, що останній етап форсайту або соціальна інженерія займаються суспільними змінами, а це надскладний об'єкт, який розвивається згідно до власного цілепокладання, і надто активно в порівнянні, наприклад, із техносферою. Таким чином, працюючи зі складною соціальною реальністю варто пам'ятати деякі обставини, увагу на які звертав ще Е.Дюркгейм: соціальні реальності можуть бути як навмисними (закони, соціальні норми), так і ненавмисними (релігія, влада, гроші, ринок) результатами поведінки людей, і також те, що «соціальні факти» не тільки є результатами діяльності людей, але і мають примусову силу, що змушує всіх підкорятися. Ці примусові сили, що виникають у соціальних групах мають непередбачливий характер, що спостерігається на прикладі натовпу. З іншого боку, такі сили не завжди мають негативний вплив. В практиці форсайту вживається поняття джокерів для позначення подій, які неможливо передбачити. Це можуть бути події, які, здійснившись роблять одномоментні зовнішні руйнування, що вносять серйозні корективи у світові тренди. В Україні такою подією можна назвати аварію на Чорнобилі. Також до джокерів можна віднести радикальні зміни, які спрямовані на поступові внутрішні, але також радикальні зміни, що змінюють хід соціальних подій, і носять рукотворний характер. До таких соціальних джокерів в Україні можна віднести, наприклад, подію Євромайдану.

Головне, що повинні пам'ятати науковці та управлінці, що планують використовувати результати форсайту для перетворення майбутнього, це те, що настання бажаного майбутнього завжди носить ймовірнісний, варіативний характер, але твориться воно тими, хто про нього замислюється, майбутнє неможливо спрогнозувати, але потрібно бути готовими до

реалізації можливих сценаріїв, і ступінь готовності суспільства до в руках соціальних інженерів, в їх компетентності при розпорядженні інструментами форсайту.